

Decemberi népszokások

LUCÁZÁS

Luca napján legjellemzőbb szokás a **kotyolás**. Kora hajnalban, 3-4 óra körül jártak kotyolni a 7-16 éves fiúk. Minden esetben szalmát, vagy fát vittek magukkal, melyre kotyolás közben leültek. A legközelebbi szomszédhoz mentek először, „ott a magukkal vitt fát, forgácsot vagy szalmát, a szobaajtó talpa elé vagy a pitvarföldre teszik, s rendesen, minden kérdés nélkül egyszerre nagyon erős hangon elkezdik: Lucza, Lucza, kity, koty!” A kotyolók elől sokszor elzárták a kaput, s „rakoncátlanságuk” miatt mások is éppen csak megtúrták őket. Persze, azt megjegyezték, hol nem nyertek bebocsájtást, mert utána valahogy mindig megbosszulták a házigazda bűnét.

A kotyolás elvégzése után a szobába mennek, s kenyeret, kalácsot, pálinkát, gyümölcsöt, kétfillérest kapnak. A fát és a szalmát, amin a fiatalok kotyolnak, a gazda igyekszik megtartani magának, mert különben a „tyúkok haszna elmenne”. Azt tartják, hogy **amely gazda házában nem enged lucázni, házában a tyúkok nem tojnak**. Ha az asszony Luca napján sokat jár, tyúkjai abban az évben nem tojnak.

Luca asszony megköveteli, hogy az ő napját tényleg megünnepeljék, mert a mondás úgy tartja, ha valaki e napon fon, annak keze egész évben szenved, ha valaki párol valamit, akkor azt Luca „csúffá” teszi.

Luca napján nem szabad fehérnépnek a szomszédba menni, mert a meglátogatottnál a szerszámok (fejsze, szekerce, ásó stb.) nyelvébe vert ékek nem tartanak, s a tyúkok nem ülnek meg a fészket.

E napon annyi kukoricapogácsát sütöttek, ahány tagú volt a család. Sütés előtt a pogácsákat megjelölték, belsejükbe tollat tettek. Úgy hitték, hogy akinek a tolla a kemencében megperzselődött, az a következő évben meghal.

Ekkor állnak neki a **lucaszék készítésének** is, melynek a karácsonyi éjféli misén van nagy szerepe, hiszen aki arra felállt, az megláthatta, hogy ki a boszorkány. A széket 13 napig kellett titokban, a család tudta nélkül készíteni, 13 fából, melyet 13 helyről szedtek össze. A széket az éjféli mise után általában elégették, hogy a boszorkányok ne férhessenek hozzá.

A karácsonyi asztal a néphagyományban fontos szerepet játszott az ünnepkor. Mind az **asztal díszítésének**, mind

az **étkezésnek** szigorú rendje volt. A feltálat fogásoknak mágikus erőt tulajdonítottak. A karácsonyi abroszt az év során még általában vetőabrosznak használták (ebből vetették az első gabonamagvakat, hogy bő termés legyen.) Az asztalra gabonamagvakat helyeztek, ebből adtak a baromfiaknak, hogy jól tojjanak, az asztal alá pedig szalmát tettek, annak emlékére, hogy Jézus jászolban született. Később ezt a szalmát a jószág alá tették, hogy egészséges legyen, de volt ahol a gyümölcsfákra is kötözték belőle, jó termést remélve.

A szigorú rituálékhoz tartozott, hogy a gazdaasszony nem állhatott fel vacsora közben az asztaltól, hogy jól tojó tyúkjai legyenek.

Az **ételek közül előnyben részesítették** azokat, amelyek bőséget, jó termést ígértek a háziaknak. Innen a **bab, borsó, lencse, mák, dió, hal** a (halpikkely miatt) megjelenése a karácsonyi asztalon. A fokhagyma az egészséget, a méz (mézesbáb) az élet édességét jelképezte. A kalácsból, almából az első falatokat szétosztották egymás között, hogy a család mindig összetartsen. A **karácsonyi morzsát összeszedték**, és az állatoknak adták, hogy termékenyek legyenek, de jó volt betegek gyógyítására, rontás elűzésére is. Sok helyen este az asztalt nem szedték le, hogy a betérő kis Jézus ne maradjon éhes.

REGÖLÉS

A regölés a téli napforduló ősi, pogánykori szokása. **Férfiak**

jártak házról-házra és bőség, termékenységvarázsló rigmusokkal köszöntötték a háziakat. Általában karácsony másnapján, 26-án került rá sor. A néprajzkutatók a regölés dallam és prozódiai sajátosságaihoz finnugor eredetet mutatnak ki (a kutatás szerint a sámánénekekkel van összefüggésben). Különböző népi hangszerekkel (duda, dob, csengő...) is kísérték a regölést, a szereplők kifordított bárányszőr bundát viseltek. A regösök a házhoz való megérkezésükkor a házigazdától engedélyt kérnek, hogy elmondhassák az éneket, ezután beköszöntöt mondanak, majd gyakori a csodaszarvas legenda valamely változatának elmondása, ezután következnek a jókívánások a háziaknak és az adománykérés. Állandó szövegrész a refrén: " Haj, regő rejtem, azt is megengedte az a nagyúristen."

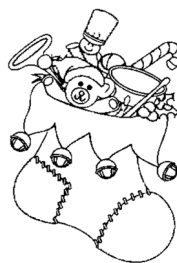
BETLEHEMEZÉS

A betlehemezés a magyar paraszti hagyomány egyik legismertebb és legnépszerűbb, többszereplős, dramatikus népszokása a karácsonyi ünnepkörben. Tulajdonképpen **pásztorjáték**, azt a történetet meséli el, melyben Jézus születésekor a pásztorok vagy a "három királyok" (a napkeleti bölcsek) meglátogatják a jászolban, barmok közt fekvő kisdedet és Máriát. A betlehemezők, általában férfiak, legények vagy gyerekek betlehemet visznek magukkal. Ez fából, papírból készült jászol, melyben a szent család figuráit és a jászolban fekvő állatokat ábrázolják. **A dramatikus játék részei** a bekéredzkedés, a háziak köszöntése, a születéstörténet felolvasása vagy előadása, adománygyűjtés. Állandó szereplők a pásztorok (külön megemlítendő az öreg pásztor) és egy angyal, illetve bizonyos vidékeken Heródes. Az erdélyi betlehemes hosszabb terjedelmű misztériumjáték, több szereplővel. Általában megjelenítik Szűz Máriát, Szent Józsefet is.

A magyar népi hagyományban **Szenteste napján** csak a ház körül szabadott dolgozni, a mezőn tilos volt tevékenykedni. Szintén nem volt szabad kölcsönadni, mert ez elvitte a szerencsét. Ezen az éjjelen merítették az ún. aranyos vizet vagy életvizet, melynek egészségvarázsló szerepet tulajdonítottak. Az éjféli mise alatt a pásztorok egyes vidékeken körbejárták a templomot, és zajkeltéssel (ostorcsattogatás, kürtölés...) igyekeztek a gonoszt távol tartani. A mise után a gazdák megrázták a gyümölcsfákat, hogy bő termés legyen, illetve az állatoknak is különféle mágikus erővel bíró ételeket adtak (pl. szentelt ostyát, piros almát...), hogy egészségesek maradjanak.

Aprószentek napja (december 28.) tulajdonképpen a Heródes parancsára tömegesen kivégzett betlehemi kisdetek emlékünnepe. Aprószent minden fiúcsecsemő. **Az Aprószentek-napi vesszőzés** az újesztendei szerencsekívánás különös fajtája, a katolikus egyház őrzi ezt a szokást. Régen a gyanútlan gyermeket a szomszédba küldték, ahol megvesszőzték, hogy egészséges maradjon.

Forrás: Tártai Zsuzsanna Karácsony Molnár Zsuzsanna Jeles napok, ünnepi szokások

Kovács Viktóra 7/a

2018

A Földesi Karácsony Sándor Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola lapja

január

H	K	S	C	P	S	V
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

február

H	K	S	C	P	S	V
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28				

március

H	K	S	C	P	S	V
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

április

H	K	S	C	P	S	V
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

május

H	K	S	C	P	S	V
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

június

H	K	S	C	P	S	V
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

július

H	K	S	C	P	S	V
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

augusztus

H	K	S	C	P	S	V
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

szeptember

H	K	S	C	P	S	V
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

október

H	K	S	C	P	S	V
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

november

H	K	S	C	P	S	V
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30		

december

H	K	S	C	P	S	V
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						